

Motion till riksdagen 2012/13:Ju353

av Mikael Oscarsson (KD)

Kronobergsmodellen och ungdomsvåld

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra Kronobergsmodellen i hela landet för att stävja ungdomsfylleri och våld i offentlig miljö.

Motivering

Runt om i Sverige tar ideella organisationer, kommuner och rättsväsen krafttag tillsammans mot smuggelsprit och langning av alkoholdrycker till underåriga. Samtidigt finns mer att göra, inte minst mot bakgrund av att ungdomarnas alkoholbruk ofta leder till att de utsätts för våld och andra problem. Det alkoholrelaterade våldet är ett av våra allra största problem i Sverige i dag.

Enligt lagen får alkoholdrycker inte säljas eller på annat sätt lämnas ut till ungdomar under 20 år. Alkoholdrycker får inte heller lämnas som gåva eller lån, eller bjudas den som inte har fyllt 20 år. En liten tolerans finns kring att bjuda den som inte har uppnått föreskriven ålder, men då får det endast vara i mindre mängd och under förutsättning att förtäring sker på platsen samt under ordnade förhållanden. Det ska också ske med hänsyn till den unges ålder och utveckling och till att det till omständigheterna i övrigt framstår som försvarligt. För folköl och servering av alkoholdrycker på restauranger med serveringstillstånd gäller istället 18 år som åldergränsen.

Trots detta visar CAN:s undersökning Skolelevers drogvanor 2012 att en av fem niondeklassare och två av fem andraringare (gymnasiets årskurs 2) har ett intensivbruk av alkohol minst en gång i månaden, och att varannan niondeklassare och fyra av fem andraringare någon gång konsumerat alkohol. Det glädjande är samtidigt att andelen minskat från en 95-procentig nivå för niondeklassarna sedan slutet av 70-talet och andraringare sedan 2005. (Hänsyn

Fel! Okänt namn på

måste tas till att en del av ungdomarna fyller 18 år under gymnasiets årskurs 2.)

I jämförelse med ungdomar i övriga Europa är det färre svenska ungdomar som konsumerar alkohol, men de ungdomar som nyttjar alkohol dricker desto mer. Detta visar 2011 års undersökning från Espad (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). I Sverige är det mindre än 40 procent av 15–16-åringarna som druckit alkohol de senaste 30 dagarna, medan länder som Danmark, Tyskland och Grekland ligger i topp – där har mer än 70 procent av 15–16-åringarna konsumerat alkohol. Även om det finns en nedåtgående trend i hela Europa är den tydligare i Sverige. Men medan ungdomarna i Tyskland drack i genomsnitt 5–5,9 centiliter ren alkohol vid det senaste konsumtionstillfället, och ungdomen i Grekland drack 4–4,9 centiliter, låg ungdomarna i Sverige på den högsta nivån tillsammans med övriga nordiska länder med en konsumtion på 7 centiliter eller mer.

Den beräknade genomsnittliga årskonsumtionen omräknat till ren alkohol är för niondeklassare närmare 3 liter för pojkar och knappt 2 liter för flickor, samt för andringare närmare 6 liter för pojkar och omkring 3,5 liter för flickor (CAN, 2012). Detta kan jämföras med totalbefolkningens genomsnittliga årskonsumtion på ca 9 liter ren alkohol.

Särskilt alarmerande är att en av tio niondeklassare druckit hembränt det senaste året, och att två av tio har druckit smuggelsprit. Bland andringare är motsvarande siffror två av tio respektive fyra av tio. En av tio ungdomar uppger vidare att de alkoholdebuterade vid 13 års ålder eller tidigare, och vid 14 års ålder har var fjärde ungdom i Sverige alkoholdebuterat.

År 2012 berättade var tredje niondeklassare och varannan andringare om minst ett problem relaterat till alkoholkonsumtion. Det handlar bland annat om slagsmål, olyckor, skador, relationsproblem, ekonomiska förluster eller stölder, sämre skolresultat, önskat eller oskyddat sex.

För att stävja våld i offentlig miljö har polisen i Växjö utarbetat en metod som benämns Kronobergsmodellen, och som utvärderats av Brottsförebyggande rådet (Brå) i Rapport 2009:5: "Utvärdering av Kronobergsmodellen – En polisiär arbetsmetod för att förebygga våld i offentlig miljö". Brå skriver: "Metoden syftar till att förebygga att ungdomar dricker alkohol i offentlig miljö och i förlängningen bidrar det till att minska ungdomsvåldet i dessa miljöer." Förutom att den används i Växjö har den också prövats och utvärderats i polisområdena Piteå, Sundsvall, Enköping/Håbo, Nacka, Skärholmen, Karlstad och Gotland.

För det första innebär metoden att polisen ingriper systematiskt mot ungdomar på stan som är berusade eller bär på alkohol och på plats håller ut alkoholen. Samtidigt ringer polisen de omyndiga ungdomarnas föräldrar, som uppmanas att hämta hem sina barn. Detta gäller även de minderåriga ungdomar som befinner sig tillsammans med andra ungdomar som bär på alkohol.

För det andra inriktar sig polisen på dem som olagligt säljer eller anskaffar alkohol till ungdomar. Detta gäller såväl nära anhöriga, som de som mer systematiskt säljer alkohol i vinstintresse. Inte minst viktigt är detta med tanke på att den organiserade brottsligheten i dag står bakom en inte obetydlig del av smuggelspriten.

Fel! Okänt namn på

Även om detta kan synas vara självklart för att upprätthålla lagen, sker arbetet mer systematiskt och mer resurser läggs på att faktiskt också utreda langningsbrotten. Resultaten är goda enligt Brå: "Erfarenheterna från de polisområden som arbetat enligt metoden visar att ett aktivt arbete från polisens sida kan minska ungdomars alkoholdrickande i offentlig miljö. Att ungdomarna förhindrats att dricka i offentlig miljö har också lett till att färre ungdomar behövt få vård för alkoholförgiftning. De statistiska resultaten talar starkt för att det i sin tur kan bidra till att minska våldsbrotten i offentlig miljö. Detta är glädjande, särskilt mot bakgrund av att det rör sig om en tydlig och begriplig arbetsmetod som är relativt enkel att införa."

Det är angeläget att lagen upprätthålls när det gäller langning av alkoholdrycker till ungdomar. I dag tycks dessvärre en viss acceptans finnas kring att ungdomar blir märkbart berusade i lägre åldrar än svenska folket gemensamt stadfäst i lag. Att detta leder till omfattande problem för ungdomarna – just de problem som lagen bland annat haft till syfte att förhindra – pekar på vikten av att rättsväsendet fullföljer arbetet för att lagen upprätthålls. Redan utan alkohol har ungdomar under tonårstiden inte det omdöme som behövs för att undvika våld och andra problem, och med alkoholkonsumtion försämras omdömet än mer. När det nu finns en utvecklad metod för att arbeta med problematiken, den s.k. Kronobergsmodellen, bör denna självklart implementeras inom hela polisväsendet.

Stockholm den 22 september 2012

Mikael Oscarsson (KD)